

Digitaal publiceren van uiteenlopende materialen

Meer en meer krijgt de Universiteitsbibliotheek te maken met de vraag om digitalisering van uiteenlopende materialen. Voor het archiveren en beschikbaar stellen van deze content gebruikt de universiteit verschillende systemen. Waarom gebruiken we verschillende systemen en wat is het nut voor onze klanten?

Links een filmprojector Debrie 16, Model D, Serie F, nr. 3156

Rechts het Album Amicorum van Harmen Jarghes, Uit de collectie Handschriften

Veel belangstelling

Historische kaarten, archeologische opgravingen, de Horst Gersonlezingen, verkiezingsprogramma's van politieke partijen, Groniek, Tijdschrift voor Doofblindheid. Op 15 november 2016 presenteerden Margreet Nieborg en Johannes Nicolai (afdeling Ontwikkeling & Innovatie van de UB) hun ervaringen in het format van de Kennissessie, een beproefde methode om algemene kennis te verspreiden onder de UB-collega's – zaken die een afdelingscursus te boven gaan. Pictogram was aanwezig en doet verslag. We volgden Margreet in haar betoog over ContentDM en OJS. Johannes ging in op E-prints, maar omdat Pictogram hier 2 nummers geleden aandacht aan schonk, komt het hier niet opnieuw aan de orde.

Berlin Declaration

In 2003 werd ook door de RUG de Berlin Declaration ondertekend, met als doel het wereldwijd beschikbaar stellen van wetenschappelijke kennis en cultureel erfgoed, omdat het met publiek geld

gemaakt en verzameld is. ContentDM, E-prints en OJS zijn systemen die dit paradigma ondersteunen – digitaliseren en dan verspreiden via het web.

Er is veel belangstelling voor zowel oude als nieuwe wetenschappelijke werken uit de collectie van de universiteit. Het verband tussen digitaal publiceren en open access is evident, maar niet alles zal meteen open access beschikbaar zijn, legt Margreet uit.

OJS en de rol van uitgever

OJS (Open Journal Systems) werd in de jaren negentig door British Columbia University als open source software voor e-journals ontwikkeld in het kader van wat PKP genoemd wordt, Public Knowledge Project. In 2001 werd de software vrijgegeven. Met dit programma kunnen alle redactionele activiteiten van een tijdschrift worden ondersteund. Margreet Nieborg is samen met Dorien van Rheenen en student-assistent Mariska begonnen bestaande en nieuwe tijdschriften digitaal toegankelijk te maken: zo werd de RUG uitgever van eigen tijdschriften.

- Om ook boeken (in open access) te kunnen publiceren onderzoekt een projectgroep andere open source software van PKP. Er zou vooral belangstelling bestaan voor het opnemen van proceedings na conferenties.
- Het team hoopt om net voor kerst enkele jaargangen van het Friese tijdschrift *Us Wurk* te kunnen publiceren.

Momenteel vind je de helft van de OJS gebruikers in ontwikkelingslanden. Het omzeilen van de kostenpost 'commerciële uitgever' zal hierbij een rol spelen. Berlijn kan tevreden zijn.

Pagina uit *Groniek, Gronings Historisch Tijdschrift*

Elk tijdschrift heeft een eigenaar en een wetenschappelijke board. De UB ondersteunt het hele scheppingsproces. Voor de leken: digitaliseren van een bestaand papieren tijdschrift kost beduidend minder werk dan het opzetten van een nieuw journal, waarvoor zelfs een redactie nog uitgevonden moet worden. Het unieke tijdschrift *Journal of Deafblind Studies* on Communication bracht na 3 jaar het eerste nummer uit, wat te begrijpen valt als je bedenkt dat hun wetenschappelijke board over de hele wereld verspreid is.

Anno 2015 gebruikten wereldwijd 10 duizend tijdschriften het OJS journal management systeem. De RUG heeft 18 tijdschriften min of meer actief. In 2016 zijn de regels aangescherpt voor

wat actief meetelt als OJS. 3000 tijdschriften werden van de lijst gehaald, omdat ze o.a. niet per direct beschikbaar waren – denk aan embargo's. Ook het digitaal archief mocht opeens niet meer meetellen.

Bring your own journal on your own device

Groniek is een voorbeeld van een tijdschrift met vertraging – de abonnee ontvangt wel papieren versie, maar pas na 2 jaar komt de gedigitaliseerde versie via OJS beschikbaar. Extra interessant aan dit tijdschrift is, dat het volledig gerund wordt door studenten als onderdeel van hun studie Geschiedenis – uiteraard begeleid door een wetenschappelijke board bestaande uit docenten. Misschien een hint voor andere studierichtingen? Bring your own journal on your own device?

De OJS community heeft ongeveer 30 duizend leden. De software heeft een plug-in architectuur vergelijkbaar met andere community-based projecten. Deze plug-ins vergemakkelijken o.a. de indexing in Google Scholar en PubMed Central. Daarnaast maken ze het mogelijk om op een eenvoudige manier databestanden toe te voegen aan artikelen, inclusief bijbehorende metadata.

Toekomst

- OJS wordt aangemeld bij de DOAJ (Directory of Open Access Journals).

Digitale Collecties

ContentDM is de digitale beeldbank van de universiteit. Zoveel mogelijk fysieke collecties worden gefotografeerd en daarmee wereldwijd 24/7 zichtbaar. Niet verwonderlijk vind je op de website Digitale Collecties veel erfgoed, veel historisch beeldmateriaal. Oude kostbare werken kun je gedigitaliseerd niet alleen overal ter wereld bestuderen, ze behouden ook langer hun waarde als ze minder vaak uit hun beschermde (kluis)omgeving hoeven te worden gehaald. Denk hierbij aan het vereiste luchtbehandelingssysteem voor oude handschriften en gedrukte boeken. De kwestie rond copyrights wordt afgevangen door hoge resoluties te reserveren voor bekijken en lagere voor downloaden van foto's.

- Driedimensionale representatie van objecten in ContentDM wordt momenteel onderzocht.
- Verrijking van oud kaartmateriaal met geodata lijkt eerder iets voor E-prints dan voor ContentDM, maar ook daarnaar blijkt grote behoefte te bestaan.

Digitaliseren leidt tot betere zichtbaarheid van de universiteit en roept gewenste nieuwe economische vragen op. Eeuwenlang oriënteerden mensen zich met behulp van kaarten en kerken. Nu deze beide onderwerpen in groten getale gedigitaliseerd zijn (Digitale Collecties bevat duizenden oude geografische kaarten en 60 duizend foto's van kerken), kun je zelfs thuis op de bank heerlijk verdwalen! ☞

- Digitale Collecties: <http://facsimile.ub.rug.nl/cdm/>
- RUG Journal Hosting: <http://rjh.ub.rug.nl/index>
- De Berlin Declaration: <http://www.berlin9.org/about/declaration/>